

Гулько М.М.,
учитель фізики
ОЗ «Брусницький ЗЗСО І-ІІІ ст. ім. І. Миколайчука»,
кандидат фізико-математичних наук,
заслужений вчитель України

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ВИКЛАДАННЯ ФІЗИКИ ТА АСТРОНОМІЇ У 7-11 КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2026/2027 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Викладання фізики у 7-9 класах базується на Державному стандарті базової середньої освіти, затверджену постановою Кабміну №898 від 30.09.2020 [1]. Відповідно до цього документа фізика є невіддільною частиною природничої освітньої галузі, а сам стандарт є обов'язковим орієнтиром для вчителів.

Здійснювати викладання фізики у 2026/2027 навчальному році у **7-9 класах** учителі можуть за однією із наступних **модельних навчальних програм**:

1. «Фізика. 7-9 класи» / автори: Максимович З.Ю., Білик М.М., Варениця Л.В., Коваль Г.С., Микитеєк О.М., Ординович М.Б., Созанський А.В., Шевців В.Ф. (гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» надано наказом МОН від 20.02.2023 №184);

2. «Фізика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти / автори: Головка М.В., Засєкін Д.О., Засєкіна Т.М., Крячко І.П., Ляшенко О.І., Мацюк В.М., Мельник Ю.С., Непорожня Л.В., Сіпій В.В. (гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» надано наказом МОН від 16.08.2023 №1001);

3. «Фізика. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти / автори: Кременський Б.Г., Гельфгат І.М., Божинова Ф.Я., Ненашев І.Ю., Кірюхіна О.О. (гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» надано наказом МОН від 24.12.2024 №1787).

Також у 7-9 класах викладання предметів природничої освітньої галузі може здійснюватися за модельною навчальною програмою «Природничі науки. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти. (авт. Мандренко Ю.І., Довгань Г.Д., Сардига М.В., Омелянчук Ю.О., Боднар О.В., Ментух С.І.). Гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» надано наказом МОН від 19.04.2024 №550 [2].

У 10-11 класах навчання фізики буде здійснюватися відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 №1392 [3].

У 10-11 класах викладання фізики може здійснюватися на вибір вчителя за одним із двох наступних варіантів:

1. *«Фізика. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів»* (авторський колектив під керівництвом Локтева В.М.);

2. *«Фізика і астрономія. Навчальні програми для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти»* (авторський колектив під керівництвом Ляшенка О.І.). Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України №1539 від 24.11.2017.

Якщо вчитель обрав варіант 1, то астрономію потрібно вивчати за програмою *«Астрономія. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів»* (авторський колектив під керівництвом Яцківа Я.С.). Програми для 10-11 класів можна знайти на сайті МОН України [4].

Організація освітнього процесу, оформлення класних журналів та виставлення підсумкових балів безпосередньо залежать від обраної закладом навчальної програми. Інтегрований курс «Фізика і астрономія» (керівник авторського колективу – Ляшенко О.І.) об'єднує обидва складники в один навчальний предмет. У навчальному плані закладу зазначається єдина дисципліна, відповідно й у додаток до свідоцтва про освіту виставляється одна загальна оцінка.

Залежно від рішення вчителя вивчення курсу може відбуватися за двома моделями: послідовне або паралельне. У разі послідовного вивчення

астрономічний блок викладається після фізичного як завершальний розділ. У такому випадку на розсуд вчителя виставляють одну або кілька тематичних оцінок. Усі записи в журналі ведуться на єдиній сторінці «Фізика і астрономія».

У разі паралельного вивчення обидва складники викладаються синхронно протягом року. У класному журналі під них виділяють дві окремі сторінки: «Фізика і астрономія: фізичний складник» та «Фізика і астрономія: астрономічний складник». Семестрове та річне оцінювання здійснюється на сторінці фізичного складника, але при цьому обов'язково враховуються тематичні бали з обох частин курсу.

У разі вибору двох окремих програм курси функціонують як самостійні навчальні предмети. У класному журналі для кожного з них відводяться окремі сторінки: окремо для «Фізики» та «Астрономії». У додатку до свідоцтва про повну загальну середню освіту результати навчання фіксуються окремо: двома незалежними оцінками за кожен предмет.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 30 серпня 2024 року «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році» [5] у 7-9 класах НУШ педагог може використовувати:

1) модельну навчальну програму із зазначенням кількості годин, необхідної для досягнення передбачених результатів навчання;

2) навчальну програму, розроблену на основі модельної навчальної програми авторським колективом відповідної модельної навчальної програми, де зазначено кількість годин, яка необхідна для досягнення визначених результатів навчання;

3) навчальну програму, розроблену самостійно на основі модельних навчальних програм (однієї або декількох), що містить опис результатів навчання учня в обсязі не меншому, ніж встановлено відповідною модельною навчальною програмою, із зазначенням кількості годин, що необхідна для

досягнення відповідних результатів навчання. Ця навчальна програма має бути затверджена педагогічною радою закладу освіти.

Педагогічні працівники закладів освіти здійснюють вибір модельних навчальних програм із розрахунком на весь відповідний цикл повної загальної середньої освіти. Варто наголосити, що заміна обраної лінії навчання впродовж одного циклу, наприклад, під час переведення учнів із 7-го до 8-го або з 8-го до 9-го класу, є неприпустимою. Таке обмеження зумовлене тим, що кожна окрема модельна програма має унікальну внутрішню логіку, послідовність викладу та власну специфіку реалізації вимог Державного стандарту щодо формування обов'язкових результатів навчання на конкретному етапі.

Фундаментом для розроблення вчителем **календарно-тематичного планування** виступає обрана модельна програма або ж навчальна програма, схвалена педагогічною радою школи. Процес створення календарно-тематичного планування відбувається в довільній формі, при цьому педагог має повне право використовувати як друкований, так і електронний формат. Задля зручності цей документ дозволяється інтегрувати безпосередньо з навчальною програмою в єдиний комплекс. Питання щодо обсягу, формату, внутрішньої структури, змістового наповнення та візуального оформлення як календарно-тематичних планів, так і щоденних поурочних планів-конспектів є виключно індивідуальною справою самого вчителя. Чинне законодавство у сфері освіти не передбачає розроблення та впровадження жодних уніфікованих стандартів чи шаблонів для цієї документації ні на рівні окремого закладу освіти, ні в межах міста, району чи області.

Крім того, упродовж навчального року вчитель наділений академічною свободою оперативно вносити корективи до календарно-тематичного планування. Такі зміни зумовлюються передусім тим, як саме учні опановують матеріал, що дає педагогу змогу самостійно перерозподіляти час і визначати кількість годин, необхідну для вивчення конкретних тем чи змістових модулів. Зрештою, ключовим орієнтиром та основним обов'язком для вчителя є не формальне дотримання календарних графіків, а забезпечення реального

досягнення здобувачами освіти тих обов'язкових результатів навчання, які зафіксовані Державним стандартом для поточного освітнього циклу.

Відповідно до чинних рекомендацій щодо **оцінювання результатів навчання** здобувачів освіти, затверджених Міністерством освіти і науки України на виконання Державного стандарту базової середньої освіти, семестрове оцінювання учнів 5-9 класів НУШ базується на системному вимірюванні визначених груп загальних результатів [6]. У шкільній документації – класному журналі та свідоцтві досягнень – для всіх навчальних предметів природничої освітньої галузі (зокрема й фізики) передбачено обов'язкову фіксацію балів за трьома основними групами результатів (ГР):

- ГР 1. Проводить дослідження природи;
- ГР 2. Здійснює пошук та опрацьовує інформацію;
- ГР 3. Усвідомлює закономірності природи.

Попри те, що Державний стандарт базової середньої освіти виокремлює чотири стратегічні напрями, у свідоцтві досягнень традиційно відображаються три вищезазначені групи. Це зумовлено тим, що завдання четвертої групи – «Розвиток наукового мислення, набуття досвіду розв'язання проблем природничого змісту» – є наскрізними й органічно враховуються під час оцінювання кожної з трьох базових ГР.

Оскільки навчальні завдання з фізики зазвичай мають комплексний характер і вимагають від учня одночасного застосування дослідницьких, аналітичних та теоретичних умінь, педагогу під час перевірки робіт важливо визначати домінантний вектор кожного завдання.

Для верифікації ГР 1 (проводить дослідження природи) визначальними є результати виконання учнями фронтальних і віртуальних лабораторних робіт, практичних занять, натурних спостережень, довготривалих навчальних проєктів, а також завдань із моделювання чи технічного конструювання.

Джерелом балів для ГР 2 (здійснює пошук та опрацьовує інформацію) слугують результати опрацювання учнями науково-популярних текстів,

матеріалів підручника та медіаджерел, виконання графічних завдань, якісних задач та розв'язання проблемних питань пошукового характеру.

Оцінювання ГР 3 (усвідомлює закономірності природи) переважно спирається на успішність розв'язування традиційних розрахункових задач із фізики, усні чи письмові відповіді на контрольні запитання, тематичні диктанти, тести та обґрунтування суті фізичних процесів.

Загальна підсумкова оцінка за семестр виставляється на підставі отриманих балів за кожну з трьох груп результатів із урахуванням динаміки успішності здобувача освіти. Усі три покомпонентні оцінки, як і загальний семестровий бал, обов'язково вносяться до класного журналу та відповідних граф свідоцтва досягнень. Річне оцінювання здійснюється наприкінці навчального року за стандартною процедурою – на основі загальних балів, отриманих учнем за перший та другий семестри.

У сучасній системі базової середньої освіти **навчальні проєкти** розглядаються як один із найбільш ефективних та практико-орієнтованих засобів формування предметної (фізичної) та ключових компетентностей учнів. Проєктна діяльність більше не є ізольованим елементом навчання, сьогодні вона глибоко інтегрована безпосередньо у зміст, очікувані результати та рекомендовані види навчальної діяльності кожної модельної навчальної програми з фізики. Детальні орієнтири, методичні інструменти та специфіка організації такої роботи закладаються авторами у структурі самих модельних програм.

Згідно з актуальними критеріями оцінювання в НУШ виконання дослідницьких та проєктних завдань є обов'язковою умовою для підтвердження учнем певних груп результатів навчання, зокрема тих, що стосуються проведення наукових спостережень, експериментів та здійснення пошукової діяльності. З огляду на це впродовж навчального семестру кожен здобувач освіти має в обов'язковому порядку виконати щонайменше один навчальний проєкт, який слугуватиме базою для підсумкового оцінювання.

Формат реалізації такого проєкту залишається гнучким: учень може працювати над темою самостійно в межах індивідуальної освітньої траєкторії або долучитися до командної роботи. Останній варіант активно заохочується сучасними методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України, оскільки групові проєкти сприяють розвитку соціальних навичок (soft skills), умінню розподіляти обов'язки та ефективно комунікувати у колективі. Водночас обов'язковий мінімум не обмежує пізнавальний інтерес школярів: за умови власного бажання та високої вмотивованості учні мають право розробляти та презентувати кілька навчальних проєктів протягом семестру.

У процесі викладання фізики **навчальний експеримент** виступає фундаментальним інструментом, що забезпечує здобуття учнями практичних навичок, розвиток дослідницької компетентності та формування особистісного досвіду наукового пошуку. Керуючись принципом академічної свободи та враховуючи стан матеріально-технічної бази фізичного кабінету, учитель має право замінювати окремі демонстраційні досліди чи фронтальні лабораторні роботи, які запропоновані в модельній навчальній програмі, на аналогічні їй доступні для виконання. Такий підхід дає змогу гнучко адаптувати освітній процес до реальних умов конкретного закладу освіти, не втрачаючи якості навчання. Окрім цього, педагог може збагачувати календарно-тематичний план додатковими короткими дослідями, спостереженнями та прикладними завданнями задля розширення пізнавального досвіду учнів. Головною вимогою до таких змін є повна дидактична та змістова рівноцінність заміненних чи доданих елементів експериментальної діяльності.

За умов тривалого дистанційного навчання, безпекових обмежень або за відсутності специфічного фізичного обладнання допускається виконання окремих лабораторних робіт із використанням інтерактивних комп'ютерних моделей та віртуальних лабораторій. Водночас цифровий формат має раціонально поєднуватися з практичною діяльністю та слугувати доповненням, а не повною заміною реальних фізичних дослідів, оскільки робота зі справжніми приладами є пріоритетною. Загальний обсяг дослідницької практики учнів

повинен забезпечувати виконання вимог Державного стандарту щодо формування експериментальних умінь.

У межах сучасної системи оцінювання в НУШ рівень володіння учня експериментальними навичками фіксується через відповідну групу результатів навчання (дослідницький складник). Цей бал формується комплексно й базується не лише на результатах класичних фронтальних лабораторних робіт, а й на основі ширшого спектра діяльності: експрес-досліджень, домашніх спостережень, конструювання, комп'ютерного моделювання чи мініпроектів. З огляду на це, якщо здобувач освіти з поважної причини пропустив урок, на якому проводилася планова лабораторна робота, потреба в її обов'язковому відпрацюванні в позаурочний час відпадає. Оцінити відповідні вміння учня вчитель може на основі будь-яких інших видів його індивідуальної експериментальної діяльності.

Практична складова навчальної програми з астрономії (авторського колективу під керівництвом Яцківа Я.С.) є невіддільним та обов'язковим елементом опанування предмета. Наведений у програмі перелік практичних робіт має орієнтовний характер: із запропонованих трьох варіантів учитель самостійно обирає по одній роботі для виконання, виходячи з технічних можливостей закладу освіти та специфіки організації навчання.

Особливе методичне значення для якісного засвоєння курсу має організація та проведення астрономічних спостережень за небесними світилами та космічними явищами. Такі спостереження доцільно планувати й реалізовувати наскрізно протягом усього навчального року. Випереджальний підхід, за якого учні мають можливість візуально ознайомитися з космічними об'єктами до їхнього детального теоретичного вивчення на уроках, суттєво підвищує ефективність сприйняття матеріалу.

Під час підготовчого етапу та безпосереднього виконання спостережних завдань необхідно навчити учнів алгоритмів роботи з джерелами астрономічної інформації. Поряд із традиційним друкованим астрономічним календарем та рухомою картою зоряного неба сучасний освітній процес передбачає активне

залучення цифрових інструментів – інтерактивних програм-планетаріїв (зокрема, програмного середовища Stellarium) та мобільних застосунків із технологією доповненої реальності. Використання комп'ютерного моделювання та віртуальних обсерваторій дозволяє проводити повноцінні дослідження навіть за умов хмарності, безпекових обмежень чи дистанційного формату навчання. Водночас педагогу варто всіляко стимулювати індивідуальний інтерес здобувачів освіти, заохочуючи їх до проведення самостійних аматорських спостережень та фіксації їхніх результатів.

Окреслюючи **особливості подолання освітніх втрат** та організації наступності у навчанні фізики у 7-11 класах, важливо наголосити, що, зважаючи на лінійну структуру шкільного курсу фізики (де у 7, 8 та 9 класах вивчаються різні, переважно не пов'язані між собою змістові розділи), проведення суцільного фактологічного діагностування на початку навчального року є малоефективним. Недоцільно витрачати навчальний час у вересні 8 класу на виявлення прогалин із розділів механіки, оскільки безпосереднього лінійного продовження у програмі 8 класу вони не мають.

У зв'язку з цим при формуванні стратегії подолання освітніх втрат з фізики доцільно проводити діагностику наскрізних та інструментальних умінь (на початку року). Стартове діагностування у 8-9 класах має бути спрямоване не на перевірку пам'ятання формул чи законів з минулого року, а на верифікацію математичного апарату та загальнонаукових умінь. Слід оцінити здатність учнів виражати змінні з фізичних формул, здійснювати переведення одиниць величин у систему СІ, аналізувати й будувати графічні залежності, а також визначати ціну поділки та похибку вимірювальних приладів. Ці вміння є універсальними та базовими для вивчення будь-якого наступного розділу фізики. Результати вхідного діагностування наскрізних умінь не виставляються в класний журнал, а слугують виключно для коригування вчителем поурочного планування та організації індивідуальної роботи.

Надолуження прогалин із конкретних фізичних тем попередніх класів доцільно здійснювати безпосередньо під час вивчення спорідненого матеріалу

поточного року. Так базові поняття про густину речовини та силу Архімеда (7 клас) слід актуалізувати безпосередньо перед вивченням теплових явищ та конвекції (8 клас); поняття про механічну роботу та енергію (7 клас) – перед вивченням роботи електричного струму (9 клас). Для цього вчителю варто закладати від 5 до 10 хвилин на етапі актуалізації опорних знань у межах відповідних уроків.

На профільному рівні або рівні стандарту старшої школи (10-11 класи), де вивчення фізики розгортається концентрично, проведення повноцінного вхідного діагностування за відповідними розділами (наприклад, механіка у 10 класі) є цілком обґрунтованим і має стати основою для подальшого коригування календарно-тематичного планування.

Ефективним цифровим інструментом для виявлення наявних освітніх втрат та проєктування алгоритмів їхнього подолання на початку року є спеціальні діагностичні тести, розміщені на державній вебплатформі «Всеукраїнська школа онлайн» (ВШО). За підсумками комп'ютерного тестування і вчитель, і учень отримують автоматично згенерований деталізований звіт. У разі виявлення прогалин у знаннях система самостійно формує перелік проблемних тем, які потребують повторного вивчення, та надає прямі покликання на відповідні мультимедійні й текстові ресурси ВШО. Вичерпні інструкції щодо організаційних нюансів оцінювання та коректної інтерпретації отриманих статистичних даних викладені у спеціалізованих методичних порадниках: «Діагностичне тестування: як працювати з тестами та їхніми результатами» та «Огляд діагностичних тестів як освітнього ресурсу» [7, 8].

Організація освітнього процесу в Україні у 2026/2027 навчальному році вже п'ятий рік поспіль відбувається у надскладних умовах правового режиму воєнного стану. Цей тривалий кризовий контекст вимагає від педагогічної спільноти гнучких підходів до організації навчання, посиленої уваги до захисту прав дітей, а також адаптації систем оцінювання та обліку навчальних досягнень учнів. З огляду на це при плануванні роботи вчителі мають неухильно керуватися

методичними рекомендаціями щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України №563 від 15 травня 2023 року [9].

Цей нормативний документ визначає чіткі алгоритми для забезпечення безперервності освіти та врегульовує процедури визнання результатів навчання, здобутих учнями за кордоном чи на тимчасово окупованих територіях. У контексті викладання фізики та астрономії врахування цих рекомендацій є критично важливим для вчителя під час роботи з учнями, які поєднують навчання в українській та закордонній школі. Документ легітимізує використання технологій дистанційного навчання для проведення підсумкового оцінювання, перезарахування результатів інтегрованих курсів (наприклад, курсу «Science» до оцінок із предметів природничої галузі) без додаткового переоцінювання, а також дає право гнучко заповнювати свідоцтво досягнень учня, фіксуючи лише ті характеристики результатів навчання, які педагогу вдалося безпосередньо ідентифікувати.

Масштабні руйнування вітчизняних об'єктів критичної та енергетичної інфраструктури стали одним із найгостріших викликів для українського суспільства. Чинні державні стандарти освіти та модельні навчальні програми оперативно реагують на ці кризові явища, фокусуючи увагу на вихованні енергетично грамотного покоління. Зокрема, у структурі ключових компетентностей Нової української школи особливе місце посідає екологічна компетентність. Вона передбачає не лише глибоке усвідомлення наукових основ раціонального природокористування, а й формування культури ощадного, відповідального споживання енергетичних та природних ресурсів.

У процесі вивчення фізики вчитель має унікальні дидактичні можливості для наочного формування в учнів сталих навичок енергоефективності. Основним інструментом для реалізації цієї мети є впровадження компетентнісно орієнтованих завдань, ситуаційних вправ та довготривалих навчальних проєктів спеціально розробленої екологічної та безпекової тематики, наприклад: «Енергетичний аудит моєї оселі: розрахунок втрат та шляхи економії»

(для 8 класу, тема «Теплові явища»), «Альтернативні джерела енергії для мого мікрорайону/села: фізико-економічне обґрунтування» (для 9 класу, тема «Магнітні явища» або «Атомна енергетика»).

Організуючи освітній процес, педагогу доцільно системно розкривати фізичну суть функціонування традиційних та альтернативних (відновлюваних) джерел енергії, ілюструючи теорію практичними життєвими прикладами. Вкрай важливо на базі конкретних фізичних розрахунків (наприклад, через обчислення кількості теплоти, роботи та потужності струму) пояснювати учням економічну й екологічну доцільність збереження теплової та електричної енергії в побуті. Спільний пошук та визначення доступних, повсякденних шляхів скорочення витрат енергоресурсів – від оптимізації домашнього освітлення та використання енергоощадних приладів до термомодернізації житла – дозволяє перетворити теоретичні знання з фізики на реальні життєві навички (soft skills) учнів. Такий підхід не лише забезпечує виконання вимог Державного стандарту, а й виступає дієвим елементом громадянського та патріотичного виховання, оскільки раціональне споживання енергії сьогодні є безпосереднім внеском кожного громадянина в енергетичну безпеку та стійкість держави.

Під час організації освітнього процесу, проведення демонстраційних дослідів, лабораторних і практичних робіт у кабінеті фізики заклади загальної середньої освіти та педагогічні працівники мають неухильно керуватися чинною нормативно-правовою базою з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності (БЖД), а саме: наказом Міністерства освіти і науки України №304 від 18.04.2006 «Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України» [10], наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України №992 від 16.07.2012 «Про затвердження Правил безпеки під час проведення навчально-виховного процесу в кабінетах (лабораторіях) фізики та хімії загальноосвітніх навчальних закладів» [11], листом Міністерства освіти та науки України №1/9-319 від 16.06.2014 «Про використання Методичних

матеріалів щодо організації навчання і перевірки знань, проведення інструктажів з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності» [12].

Відповідно до вимог зазначених нормативно-правових актів у кабінеті фізики передбачено обов'язкове проведення та чітку фіксацію таких видів **інструктажів для здобувачів освіти:**

- первинний інструктаж на початку навчального року: проводиться під час найпершого уроку у вересні перед початком будь-яких занять у кабінеті фізики. Учні ознайомлюють із загальними правилами внутрішнього розпорядку, специфікою організації робочого місця та базовими вимогами безпеки життєдіяльності. Запис про його проведення здійснюється у спеціальному Журналі реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності для учнів;

- первинний інструктаж перед початком виконання практичних завдань: здійснюється безпосередньо на уроці перед кожною лабораторною роботою чи фізичним практикумом, якщо вони пов'язані з використанням інструментів, приладів, скляного посуду чи джерел струму. Цей інструктаж реєструється в журналі обліку навчальних занять на сторінці предмета «Фізика» в розділі про запис змісту уроку (робиться помітка: «Інструктаж з БЖД»);

- позаплановий інструктаж: організовується в разі порушення учнями вимог нормативно-правових актів чи техніки безпеки, що призвело або могло призвести до травмування чи аварійної ситуації, при виникненні пожеж чи аварій, а також після нещасних випадків за межами закладу освіти. Обов'язковий запис про проведення позапланового інструктажу вноситься до Журналу реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності;

- цільовий інструктаж: проводиться у випадках організації позаурочних або позакласних заходів із предмета, які виходять за межі затвердженого розкладу уроків (навчальні екскурсії, предметні олімпіади, фізичні квести, турніри тощо). Факт його проведення також фіксується в Журналі реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності.

Враховуючи тривалий безпековий контекст воєнного стану в Україні, учителю фізики під час проведення інструктажів вкрай важливо надавати увагу

алгоритмам дій у надзвичайних ситуаціях, що є невіддільною складовою культури безпеки. Перед початком будь-якої експериментальної роботи здобувачі освіти мають чітко знати порядок дій у разі оголошення сигналу «Повітряна тривога»: виконання роботи має бути негайно припинено, електроприлади знеструмлено, а всі учасники освітнього процесу повинні організовано евакуюватися до укриття. Крім того, під час актуалізації безпекових питань методично доцільно інтегрувати елементи мінної безпеки, фокусуючи увагу учнів на правилах поведінки з підозрілими або незнайомими металевими предметами й конструкціями.

Зважаючи на високу динамічність змін в освітньому просторі України, пов'язану з упровадженням реформи НУШ та безпековими викликами, нормативно-методична база постійно вдосконалюється. Для оперативного реагування на ці трансформації вчителям фізики доцільно здійснювати систематичний моніторинг офіційної інформації на вебресурсах МОН, ІМЗО, ДОН та КЗ «ІППОЧО». Своєчасне ознайомлення з оновленнями, методичними роз'ясненнями та новими навчальними матеріалами дозволить педагогам гнучко моделювати освітній процес, забезпечувати його високу якість і відповідність сучасним державним стандартам

Список використаних джерел та літератури

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 №898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.06.2026).

2. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku> (дата звернення: 06.06.2026).

3. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 №1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 06.06.2026).

4. Навчальні програми для 10-11 класів. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 06.06.2026).

5. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році : лист Міністерства освіти і науки України від 30.08.2024 №1.1/15776-24. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetivintehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20242025-navchalnomu-rotsi> (дата звернення: 06.06.2026).

6. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 №1093. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia> (дата звернення: 06.06.2026).

7. Берендєєв С., Косенчук Ю., Лисогор Л. Діагностичне тестування: як працювати з тестами та їхніми результатами : методичний посібник. Київ, 2023. 35 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/metodychni-rekomendacziyi-testy.pdf> (дата звернення: 06.06.2026).

8. Огляд діагностичних тестів як освітнього ресурсу / уклад. А. Ворожбит, Н. Слюсаренко. Київ : УІПО, 2023. 72 с. URL: <https://uied.org.ua/2023/10/11150/> (дата звернення: 06.06.2026).

9. Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні : наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 №563. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0563729-23#Text> (дата звернення: 06.06.2026).

10. Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України : наказ Міністерства освіти і науки України від 18.04.2006 №304. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-06#Text> (дата звернення: 06.06.2026).

11. Про затвердження Правил безпеки під час проведення навчально-виховного процесу в кабінетах (лабораторіях) фізики та хімії загальноосвітніх навчальних закладів : наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України від 16.07.2012 №992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1332-12#Text> (дата звернення: 06.06.2026).

12. Про використання Методичних матеріалів щодо організації навчання і перевірки знань, проведення інструктажів з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності : лист Міністерства освіти і науки України від 16.06.2014 №1/9-319. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-319729-14#Text> (дата звернення: 06.06.2026).